

VALITUS HÄMEENLINNAN HALLINTO-OIKEUDELLE

Hämeenlinnan hallinto-oikeus
Raatihuoneenkatu 1, 13100 Hämeenlinna
hameenlinna.hao@oikeus.fi

Valittaja

Kanta-Hämeen hyvinvointialue (Y-tunnus 3221307-8)
PL 39, 13101 Hämeenlinna (käyntiosoite Viipurintie 1–3, 13200 Hämeenlinna)
Kirjaamo ja prosessiosoite: omahame@omahame.fi

Päätös, johon haetaan muutosta

Valtiovarainministeriön päätös 8.6.2026 (VN/37410/2025), jolla Kanta-Hämeen hyvinvointialueen oikaisuvaatimus hyvinvointialueiden vuoden 2026 rahoituksesta 18.12.2025 annetusta päätöksestä (VN/27410/2025) on hylätty (LIITTEET 1-4)

Vaatimukset

Kanta-Hämeen hyvinvointialue vaatii, että hallinto-oikeus kumoaa valtiovarainministeriön 8.6.2026 antaman päätöksen ja palauttaa asian ministeriölle uudelleen käsiteltäväksi.

Perustelut

I Asian tausta

1. Hyvinvointialueiden valtion rahoitus jaetaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021, jäljempänä rahoituslaki) mukaan laskennallisin perustein käytännössä kiinteästä kokonaismäärästä. Euromääräisesti merkittävin määräytymistekijä on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekerroin, jonka Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) laskee muun muassa hoitoilmoitusrekistereihin (Hilmo) kirjatusta diagnoositiedoista. Vuoden 2026 rahoitus on määräytynyt vuosien 2022 ja 2023 rekisteritietojen perusteella laskettujen tarvekertoimien keskiarvona (rahoituslaki 14 § 3 mom.). Koska malli on suhteellinen nollasummamalli, yhdenkin alueen tiedoissa oleva virhe vaikuttaa välittömästi kaikkien muiden alueiden rahoitukseen.
2. Asiassa käytettävissä oleva viranomaisaineisto osoittaa, että rahoituspäätöksen tietopohjassa on tunnistettuja ja viranomaisten toteamia virheitä sekä vertailukelpoisuuteen liittyviä epävarmuuksia, joista osa on yksilöity myös euromääräisesti (jäljempänä jakso II). Valtiovarainministeriö ei ole oikaisuvaatimukseen antamassaan päätöksessä kiistänyt näiden ongelmien olemassaoloa.
3. Ministeriö on hylännyt oikaisuvaatimuksen yksinomaan sillä oikeudellisella perusteella, ettei sillä ole asiassa harkintavaltaa. Ministeriön näkemyksen mukaan ra-

hoitus on lainmukainen, jos laskelma perustuu laissa säädettyinä ajankohtana rekistereihin tallennettuihin tietoihin riippumatta siitä, ovatko tiedot sisällöllisesti oikeita tai alueiden välillä vertailukelpoisia.

4. Asiassa on arvioitava, onko valtiovarainministeriö täyttänyt hallintolain (434/2003, jäljempänä HL) 31 §:n mukaisen selvittämismisvelvollisuutensa tilanteessa, jossa se on ennen päätöksentekoa ollut tietoinen päätöksen tietopohjaan liittyvistä olennaisista virhe- ja vertailukelpoisuusepäilyistä. Valittajan käsityksen mukaan ministeriö on toiminut virheellisesti. Sidottu harkinta ei vapauta viranomasta selvittämismisvelvollisuudesta, vaan päinvastoin edellyttää, että lakia sovelletaan oikeisiin tosiseikkoihin. Laskutoimituksen tekninen virheettömyys ei tee päätöstä lainmukaiseksi, jos laskennan lähtötietojen oikeellisuutta ei ole varmistettu.

II Päätöksentekijän tietoisuus ja tietopohjan virheet

5. Asiassa on keskeistä, että valtiovarainministeriö oli ennen 18.12.2025 tehtyä rahoituspäätöstä tietoinen päätöksen tietopohjaan liittyvistä olennaisista luotettavuus- ja vertailukelpoisuusongelmista ja että tämä tietoisuus kohdistui yksilöityihin, dokumentoituihin virheisiin. Tietoisuus käsitellään ensin (jakso II.1) ja sen kohteena olleet konkreettiset virheet tämän jälkeen (jakso II.2).

II.1 Päätöksentekijän tietoisuus tietopohjan ongelmista

6. Valtiovarainministeriö oli ennen 18.12.2025 tehtyä rahoituspäätöstä tietoinen tietopohjan vakavista puutteista ja virheistä. Tämä ei perustu päättelyyn, vaan ennen päätöksentekoa syntyneisiin viranomaisasiakirjoihin. Ministeriön oma myöhempi lainvalmisteluaineisto vahvistaa saman tietopohjaongelman. Ministeriö on sekä 2.2.2026 lausunnoille lähettämässään esitysluonnoksessa (VM052:00/2025) että 16.4.2026 eduskunnalle antamassaan hallituksen esityksessä (HE 56/2026 vp, LIITE 5) todennut, että tarvemallin tietopohjaan on vuodesta 2021 lähtien sisällytynyt kasvavassa määrin myös muissa kuin hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevissa palveluissa kirjattuja diagnoositietoja. Koska nämä asiakirjat on päivätty rahoituspäätöksen jälkeen, valittaja ei vetoa niihin näyttönä siitä, mitä ministeriö tiesi päätöstä tehdessään, vaan osoituksena siitä, että ministeriö on itse myöhemmin pitänyt samaa ongelmaa todellisena ja arvioitavissa olevana (ks. jäljempänä jakso III, ministeriön vastaperustelut).
7. Ministeriö on todennut, ettei näiden tietojen sisällyttämiseen tarvemalliin ole edellisen tarvemallipäivityksen yhteydessä otettu kantaa. Lisäksi ministeriö on arvioinut, että yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamisella on huomattava vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen, ja esittänyt mm. vaikutusarvion, jonka mukaan vaikutus Kanta-Hämeen hyvinvointialueen rahoitukseen on noin -5,7 miljoonaa euroa eli noin -34 euroa asukasta kohden (HE 56/2026 vp, s. 12-13). Valittaja ei vetoa tähän laskelmaan näyttönä vuoden 2026 rahoituksen oikeasta määrästä, vaan osoittaakseen, että ministeriö itse on pitänyt tietopohjaan liittyvien kysymysten rahoitusvaikutuksia merkittävinä ja arvioitavissa olevina.
8. Hallituksen esityksessä todetaan nimenomaisesti, että alueiden väliset erot tarvemallin tietopohjassa voivat johtua todellisten palvelutarve-erojen sijasta esimerkiksi kirjaamiskäytäntöjen eroista, tietojärjestelmätoimitusten ongelmista tai muista aluekohtaisen tietopohjan puutteista (HE 56/2026 vp, s. 11). Esityksessä korostetaan lisäksi, että rahoituksessa huomioon otettavien uusien tekijöiden ja tietopoimintojen osalta tietopohjan luotettavuudesta on voitava varmistua ennen

niiden käyttämistä rahoituksen perusteena ja että havaittujen erojen tulee kuvata alueiden todellisia palvelutarve-eroja eikä tietojen kirjaamiseen tai tietojärjestelmiin liittyviä poikkeamia (HE 56/2026 vp, s. 12).

9. Tietopohjan ongelmat on tunnistettu myös muussa viranomaisaineistossa. THL on hyvinvointialueille joulukuussa 2025 toimittamassaan infopakettissa todennut, että pitkäaikaisdiagnoosien kirjaamiseen ja tietojen toimittamiseen on liittynyt useita yleisiä väärinymmärryksiä. THL:n mukaan pitkäaikaisdiagnoosien toimituksessa havaittiin kesän ja syksyn 2025 selvityksissä virheitä kymmenellä hyvinvointialueella, minkä vuoksi tietoja jouduttiin korjaamaan rekistereissä. Lisäksi THL on korostanut, että tietojen laadun varmistaminen edellyttää hyvinvointialueiden, tietojärjestelmätoimittajien ja THL:n yhteistyötä eikä THL voi yksin korjata tietoja.
10. Kunta- ja alueministerin asettamien selvityshenkilöiden maaliskuussa 2026 julkaistu raportti (VM 2026:9, LIITE 6) dokumentoi, että THL:n ohjaus on perustunut pääosin informaatio-ohjaukseen, ettei Hilmo-oppailla ole oikeudellisesti sitovaa normiasemaa ja että pitkäaikaisdiagnoosien tilastointiin on merkittävästi vaikuttanut tietojärjestelmien erilaiset toiminnallisuudet. Raportti osoittaa, että diagnosietietojen muodostumiseen ovat vaikuttaneet myös alueiden kirjaamis- ja tietojärjestelmäkäytännöt, minkä vuoksi tietopohjan alueellinen vertailukelpoisuus on ollut epävarmaa.
11. Tietopohjan riittämättömyyteen on kiinnittänyt huomiota myös riippumaton laillisuusvalvoja. Oikeuskansleri on jo 23.4.2025 antamassaan ratkaisussa (OKV/3069/10/2024, LIITE 7) todennut, ettei nykyinen tietopohja ole riittävä olennaisten kysymysten arviointia varten, ja edellyttänyt, että valtionvarainministeriö seuraa rahoitusmallin toimivuutta tarkoin, ajantasaisesti ja riittävän yksityiskohtaisesti, ryhtyy viipymättä tarvittaviin lainvalmistelutoimiin ja että ministeriöt jatkavat viipymättä toimenpiteitä tietopohjan kehittämiseksi.
12. Viranomaisten tietoisuus tietopohjan virheistä on asiakirjoin todennettavissa jo yli vuoden ajalta ennen rahoituspäätöstä. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ylilääkäri yksilöi THL:n asiantuntijoille marraskuussa 2024 sähköpostitse Pohjois-Pohjanmaan noin 1200 uuden J96.1-diagnoosin poikkeaman ja sen arviolta yli 10 miljoonan euron vaikutuksen sekä totesi vaikutuksen jakautuvan muiden hyvinvointialueiden tappioksi (sähköpostikirjeenvaihto 6.–8.11.2024, LIITE 8).
13. THL havaitsi oman ilmoituksensa mukaan saman virheen kesäkuussa 2025 ja tiedotti siitä yhdessä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa 14.10.2025. Syksyn 2025 ohjausneuvotteluissa kaikille hyvinvointialueille annettiin valtiovarainministeriön päätöksen mukaan tietotoimitusten korjaamista koskeva toimenpidesuositus. Kunta- ja alueministeri asetti marraskuussa 2025 selvityshenkilöt selvittämään diagnoosikäytäntöjen vaihtelua. Tästä huolimatta valtiovarainministeriö teki 18.12.2025 vuoden 2026 rahoituspäätöksen samaan tietopohjaan nojautuen.
14. Ministeriö on lisäksi oikaisuvaatimukseen antamassaan päätöksessä selostanut THL:n lausuntoon viitaten, ettei THL käytännössä yleensä pysty kyseenalaistamaan yksittäisen hoitotapahtumatiedon oikeellisuutta sisällöllisesti, koska sillä ei ole mahdollisuutta verrata sille toimitettuja tietoja hyvinvointialueiden potilastietojärjestelmien tietoihin. Hyvinvointialueet puolestaan eivät voi tarkastaa muiden alueiden tietoja, ja laskennan yksikkötason aineisto on suljetussa Fiona-etäkäyttöympäristössä. Päätöksestä tai asiassa esitetyistä lausunnoista ei ilmene, että

mikään viranomaislainen olisi ennen päätöksentekoa varmistanut tietopohjan sisällöllistä oikeellisuutta ja alueiden välistä vertailukelpoisuutta.

II.2 Konkreettiset virheet ja puutteet vertailukelpoisuudessa

15. Edellä kuvattu ministeriön tietoisuus tietopohjan virheistä ei ollut yleisluontoista. Se kohdistui yksilöityihin ja dokumentoituihin virheisiin sekä alueiden välisiin vertailukelpoisuuspuutteisiin, joista keskeisimmät ovat seuraavat:
16. **a) Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue:** Kroonisen hengitysvajauksen (ICD-10 J96.1) diagnooseissa on todettu noin 1200 virheellistä merkintää vuoden 2022 tiedoissa eli juuri siinä aineistossa, johon vuoden 2026 rahoitus osaltaan perustuu. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ja THL ovat yhteisesti todenneet kyseessä olevan teknisen virheen, jossa perusterveydenhuollon käyntisyytietoja on lähetetty erikoissairaanhoidon diagnoositietoina; THL havaitsi virheen oman ilmoituksensa mukaan kesäkuussa 2025 (Pohteen ja THL:n yhteinen tiedote 14.10.2025, LIITE 9).
17. Kyseisen sairausluokan tarvekerroinvaikutus on huomattava, ja virheen vaikutukseksi on arvioitu asiantuntijaselvityksissä yli 10 miljoonan euron suuruinen siirtymä muilta hyvinvointialueilta (Kankaanpää & Kivinen 22.9.2025; Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen oikaisuvaatimus 28.3.2025, LIITE 10; sähköpostikirjeenvaihto THL:n kanssa 6.–8.11.2024, LIITE 8). Kyse on rekisterissä olevasta, viranomaisien yhteisesti vahvistamasta sisällöllisestä virheestä, ei tulkinnanvaraisesta kirjaamiskäytäntökysymyksestä.
18. **b) Varsinais-Suomen hyvinvointialue:** Hyvinvointialueen viranhaltijapäätöksestä 25.11.2024 (VARHA/28149/07.01.01.02/2024, LIITE 11) ilmenee, että alueella todettiin syksyllä 2023 THL:lle aiemmin toimitettujen diagnoositietojen olleen vajaita erityisesti pitkäaikaisdiagnoosien osalta, minkä vuoksi THL:lle toimitettiin diagnooseista uusi ajo potilastietojärjestelmästä. Tämä jälkikäteen täydennys hyväksyttiin laskentaan, ja sen yhteydessä alueen rahoitus kasvoi noin 78 miljoonalla eurolla. Tämä osoittaa yhtäältä, että alkuperäiset tiedot olivat olennaisesti puutteellisia, ja toisaalta, että tietopohjaan kohdistuvilla teknisillä toimenpiteillä on kymmenien miljoonien eurojen välitön vaikutus rahoituksen jakautumiseen nollasummamallissa.
19. **c) Pitkäaikaisdiagnoosien moninkertaiset alueelliset erot:** Pitkäaikaisdiagnoosien määrissä on hyvinvointialueiden välillä poikkeuksellisen suuria eroja. Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Suomen hyvinvointialueiden ylilääkärien laatiman selvityksen mukaan vuoden 2023 HILMO-tiedoissa pitkäaikaisdiagnoosien raportoinnissa oli väestöön suhteutettuna jopa 15-kertaisia alueellisia eroja. Selvityksen mukaan erot eivät voi kuvata todellisia sairastavuuseroja, vaan liittyvät potilastietojärjestelmien teknisiin eroihin, tietojen toimitustapoihin sekä kirjaamiskäytäntöihin (Kankaanpää & Kivinen 22.9.2025, s. 4–5).
20. THL:n julkisista tilastoista on lisäksi laskettavissa, että yksittäisten sairausluokkien raportoinnissa esiintyy huomattavia alueellisia poikkeamia. Esimerkiksi kroonisen hengitysvajauksen (J96.1) osalta selvityksessä todetaan, että yhdessä hyvinvointialueessa diagnoosin esiintyvyys oli yli 30-kertainen verrattuna vähiten diagnoosia raportoineeseen alueeseen. Selvityksen mukaan näin suurta eroa ei voida lääketieteellisesti selittää todellisilla sairastavuuseroilla, vaan se viittaa tietopohjan virheisiin tai raportointikäytäntöjen eroihin (Kankaanpää & Kivinen 22.9.2025, s. 8).

21. Useat hyvinvointialueet ovat lisäksi julkisesti vahvistaneet omien tietojensa puutteellisuuden. Valittaja ei väitä näiden havaintojen osoittavan koko tarvekerroinjärjestelmän epäluotettavuutta, vaan sitä, että päätöksentekijän tiedossa oli yksilöityjä, alueiden välistä vertailukelpoisuutta heikentäviä tekijöitä, joiden vaikutusta ei arvioitu ennen päätöksentekoa.
22. Kanta-Hämeen hyvinvointialue on omalta osaltaan toimittanut tietonsa asianmukaisesti ja korjannut potilastietojärjestelmänsä puutteita rikastusajolla, joka on otettu huomioon rahoituslaskennassa. Valittajan oma huolellisuus ei kuitenkaan suojaa sitä suhteellisessa rahoitusmallissa, jossa muiden alueiden virheelliset tai puutteelliset tiedot pienentävät sen rahoitusosuutta.

III Oikeudellinen arviointi

III.1 Selvittämisvelvollisuuden laiminlyönti (HL 31 §)

23. Valtiovarainministeriön päätöksen keskeinen perustelu on, ettei rahoituslaki anna ministeriölle harkintavaltaa ja että hallinto-oikeudelliset periaatteet ovat vain harkintavallan rajoitusperiaatteita. Tämä perustelu sekoittaa kaksi eri asiaa eli viranomaisen harkintavallan päätöksen lopputuloksen suhteen ja viranomaisen velvollisuuden varmistaa päätöksen tosiseikkaperusta. Edellinen voi olla sidottu, mutta jälkimmäinen ei poistu sidotussakaan harkinnassa.
24. Asetelma on kaksivaiheinen. Ensin on selvitettävä, mihin tosiseikkoihin sidottua säännöstä sovelletaan. Vasta tämän jälkeen säännöstä sovelletaan näihin tosiseikkoihin. Selvittämisvelvollisuus edeltää siten lain soveltamista. Sidottu laskentasaanto ratkaisee sen, miten oikeiksi varmistettuihin lähtötietoihin sovelletaan rahoituslakia eikä sitä, saako lähtötietojen oikeellisuuden jättää varmistamatta. Valtiovarainministeriö on tosiasiasa siirtynyt suoraan jälkimmäiseen vaiheeseen eli lain soveltamiseen arvioimatta sitä, onko soveltamisen perustana olevia tosiseikkoja selvitetty riittävästi.
25. Selvittämisvelvollisuus ei tässä tapauksessa tarkoita, että valtiovarainministeriön olisi tullut korjata rekisteritietoja tai laatia omaa tarvekerroinlaskentaa, mihin sillä ei voimassa olevan sääntelyn puitteissa olisi ollut toimivaltaa. Selvittämisvelvollisuuden sisältö on tässä asiassa ollut olennaisesti rajatumpi. Ministeriön olisi tullut arvioida tiedossaan olleiden tietopohjaongelmien merkitystä rahoituspäätöksen kannalta ja selvittää, voivatko tunnistetut epävarmuudet vaikuttaa päätöksen perusteena olevien laskelmien luotettavuuteen tai hyvinvointialueiden väliseen vertailukelpoisuuteen. Tällainen arviointi olisi ollut mahdollista toteuttaa ministeriön toimivallan rajoissa eikä se olisi edellyttänyt poikkeamista laissa säädetystä laskentamallista. Sidottu päätöksenteko ei siten vapauta viranomaista arvioimasta päätöksenteon kannalta olennaisten ja sen tiedossa olevien epävarmuuksien merkitystä.
26. Hallintolain 31 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Säännös ilmentää virallisperiaatetta, jonka mukaan päävastuu asian selvittämisestä kuuluu viranomaiselle (HE 72/2002 vp, s. 86–87). Velvollisuus koskee kaikkea hallintopäätöksentekoa, myös sidottua harkintaa. Laissa säädetyn oikeusseuraamuksen soveltaminen edellyttää, että päätöksen perusteena olevat tosiseikat on selvitetty riittävän luotettavasti ja että viranomainen voi perustaa ratkaisunsa oikeisiin ja asianmukaisesti varmistettuihin tietoihin.

27. Selvittämisvelvollisuuden laajuus määräytyy asian laadun ja merkityksen mukaan. Nyt kysymys on noin 27 miljardin euron vuotuisen kokonaisrahoituksen jakamisesta, jolla on välitön yhteys perustuslain 19 §:ssä turvattujen oikeuksien toteuttamiseen ja jonka jakautuminen määräytyy alueiden keskinäisessä vertailussa. Selvittämisvelvollisuudelle on tällöin asetettava korostunut vaatimustaso, ja se ulottuu suhteellisen mallin luonteen vuoksi kaikkien hyvinvointialueiden tietojen vertailukelpoisuuteen, ei vain valittajan omiin tietoihin.
28. Edellä jaksossa II selostetuin tavoin valtiovarainministeriö on ollut ennen päätöksentekoa tietoinen konkreettisista, dokumentoiduista virheistä. Sen olisi tällöin tullut vähintään selvittää näiden virheiden vaikutus laskentaan ja sulkea se dokumentoidusti pois. Päätöksestä tai sen perusteluista ei ilmene, että näin olisi tehty miltään osin. Päätöksestä ei myöskään ilmene, että ministeriö olisi tehnyt vaikutusarviota, herkkyyksianalyysiä tai muuta selvitystä siitä, miten tunnistetut tietopohjan virheet vaikuttavat hyvinvointialueiden väliseen rahoituksen kohdentumiseen.
29. Edellä jaksossa II selostettu ministeriön tietoisuus perustuu ennen päätöksentekoa syntyneeseen viranomaisaineistoon, ei myöhempään lainvalmisteluun. Ratkaisevaa tässä yhteydessä on, että ennen päätöksentekoa tiedossa olleiden, jaksossa II yksilöityjen virheiden ja vertailukelpoisuuspuutteiden merkitystä ei arvioitu ennen päätöstä. Se, että näiden epävarmuuksien vaikutuksia oli ylipäättään mahdollista arvioida, ilmenee myös ministeriön omasta myöhemmästä lainvalmistelusta.
30. Jo ennen päätöksentekoa käytettävissä ollut viranomais- ja asiantuntija-aineisto osoitti, että palvelutarvekertoimen muodostumiseen vaikuttavilla tietopohjatekijöillä voi olla useiden miljoonien eurojen suuruisia vaikutuksia yksittäisen hyvinvointialueen rahoitukseen. Pohjois-Pohjanmaan J96.1-virheen vaikutukseksi oli jo 22.9.2025 päivätyssä asiantuntijaselvityksessä arvioitu yli 10 miljoonan euron siirtymä muilta alueilta, ja Varsinais-Suomen 25.11.2024 hyväksytyn jälkikäteisen tietotoimituksen vaikutus oli noin 78 miljoonaa euroa. Tietopohjaan liittyvien kysymysten rahoitusvaikutusten merkitys oli siten arvioitavissa jo ennen rahoituspäätöstä, eikä arviointi olisi edellyttänyt poikkeamista laissa säädetystä laskentamallista.
31. Menettelyvirheen olennaisuutta arvioitaessa merkitystä on sillä, onko puutteellisella selvityksellä voinut olla vaikutusta päätöksen lopputulokseen. Ratkaisevaa ei ole, voidaanko asianmukaisen selvittämisen varmasti osoittaa johtaneen toisenlaiseen lopputulokseen. Riittävää on, ettei tällaista mahdollisuutta voida sulkea pois.
32. Asiakirjoista ilmenee muita yksilöityjä virheitä, joiden vaikutuksia ei ole lainkaan arvioitu. Näissä olosuhteissa ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että asian asianmukainen selvittäminen olisi voinut johtaa toisenlaiseen ratkaisuun. Selvittämisvelvollisuuden laiminlyönti on siten ollut omiaan vaikuttamaan päätöksen sisältöön.
33. Hallintolain 31 §:n soveltamisen kannalta ratkaisevaa ei ole pelkästään se, että päätöksen perusteena olevaan tietopohjaan liittyy epävarmuuksia. Merkitystä on sillä, millaisesta epävarmuudesta on kysymys. Tässä asiassa kyse ei ole rekisteriaineistoihin yleisesti liittyvästä tilastollisesta epätarkkuudesta, vaan viranomaisten itsensä tunnistamista, dokumentoimista ja osin euromääräisesti arvioimista virheistä sekä alueiden välistä vertailukelpoisuutta heikentävistä puutteista. Kun

päätöksentekijä on tietoinen tällaisista yksilöidyistä epävarmuuksista ennen päätöksentekoa, selvittämismahdollisuuden vähimmäissisältönä on arvioida niiden mahdollista merkitystä päätöksen lopputulokselle ja ottaa tähän arvioon perusteltu kanta ennen päätöksen tekemistä.

34. Edellä todetun perusteella valtiovarainministeriö teki päätöksen tilanteessa, jossa sen tiedossa oli useita tietopohjan luotettavuuteen ja alueiden väliseen vertailukelpoisuuteen liittyviä ongelmia, mutta asiakirjoista ei ilmene, että niiden vaikutusta vuoden 2026 rahoituspäätökseen olisi arvioitu ennen päätöksentekoa.
35. Tämä johtopäätös on linjassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön kanssa. Korkein hallinto-oikeus on katsonut selvittämismahdollisuuden korostuvan silloin, kun päätöksenteon kannalta merkityksellisiin tosiseikkoihin liittyy epävarmuutta.¹ Selvittämismahdollisuus ei lähtökohtaisesti väisty edes sidotussa päätöksenteossa.² Näiltä osin kysymys on hallintolain 31 §:n yleisestä lähtökohdasta, ei nyt käsillä olevan rahoitusasian erityispiirteistä.
36. Hyvinvointialueilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta tarkastaa rahoituslaskennan perusteena käytettyä yksikkötasoa aineistoa eikä itsenäisesti arvioida sen kattavuutta, oikeellisuutta tai alueiden välistä vertailukelpoisuutta. Hyvinvointialueiden käytettävissä oleva tieto määräytyy käytännössä sen mukaan, mitä THL ja valtiovarainministeriö päättävät julkaista tai luovuttaa niiden käyttöön. Tästä seuraa, että vastuu tietopohjan kokonaisuuden oikeellisuuden ja vertailukelpoisuuden arvioinnista kuuluu korostetusti niille viranomaisille, joiden hallussa aineisto on. Kun päätöksen perusteena oleva aineisto ei ole asianosaisten itsenäisesti tarkastettavissa, HL 31 §:n mukainen selvittämismahdollisuus edellyttää, että päätöksentekijä kykenee osoittamaan, millä tavoin tietopohjan luotettavuus ja vertailukelpoisuus on ennen päätöksentekoa arvioitu.
37. Päätöksestä, asiassa annetuista lausunnoista tai muusta esitetystä selvityksestä ei ilmene dokumentoitua menettelyä, jolla tällainen arviointi olisi tehty.
38. Valtiovarainministeriö ei voi vapautua selvittämismahdollisuudestaan vetoamalla siihen, että hyvinvointialueet vastaavat toimittamiensa tietojen oikeellisuudesta. Tietojen tuottajan vastuu tietosisällöstä ja päätöksentekijän vastuu päätöksensä tosiseikkaperustasta ovat eri asioita. Jälkimmäistä ei voida siirtää. Tämä korostuu, kun laskennan perusteena oleva kokonaisaineisto ei ole valittajan eikä muiden alueiden tarkastettavissa. Vastuu kokonaisuuden oikeellisuudesta voi olla vain sillä viranomaisella, jonka hallussa aineisto on.
39. Tällä asetelmalla on välitön merkitys oikeussuojan kannalta. Hyvinvointialue ei pääse näkemään rahoituslaskennan perusteena olevaa yksikkötason aineistoa eikä voi tarkastaa muiden alueiden tietojen sisällöllistä oikeellisuutta. THL ei oman ilmoituksensa mukaan kykene varmistamaan yksittäisten hoitotapahtumatietojen

¹ Ratkaisussa KHO:2025:63 korkein hallinto-oikeus korosti viranomaisen velvollisuutta huolehtia asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä tilanteessa, jossa päätöksenteon kannalta merkityksellisiin tosiseikkoihin liittyy epävarmuutta. Kun ratkaisun perusteena ollut selvitys ei ollut riittävä asian ratkaisemiseksi, päätös kumottiin ja asia palautettiin uudelleen käsiteltäväksi.

² Ratkaisussa KHO:2019:152 korkein hallinto-oikeus totesi, että viranomaisen velvollisuus huolehtia asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä koskee myös sellaista päätöksentekoa, jossa harkintavalta on rajoitettua. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei ajokieltopäätöstä voitu perustaa yli kaksi vuotta vanhaan lääkärinlausuntoon ilman asian ratkaisemisen kannalta riittävää ajantasaista selvitystä, minkä vuoksi päätös kumottiin ja asia palautettiin uudelleen käsiteltäväksi.

sisällöllistä oikeellisuutta, koska se ei voi verrata sille toimitettuja tietoja hyvinvointialueiden potilastietojärjestelmien tietoihin. Valtiovarainministeriö puolestaan katsoo, ettei sillä ole velvollisuutta arvioida tietopohjaan liittyvien tunnistettujen virheiden vaikutusta.

40. Jos ministeriön kanta hyväksytään, lopputuloksena on, ettei kukaan tosiasiallisesti vastaa rahoituspäätöksen perusteena olevan tietopohjan oikeellisuuden ja alueiden välisen vertailukelpoisuuden valvonnasta. Tällainen tulkinta jättäisi rahoituspäätöksen tietopohjan vaille tehokasta oikeussuojaa ja on jo tämän vuoksi torjuttava. Juuri tästä syystä HL 31 §:n mukainen selvittämisvastuu kohdistuu korostetusti siihen viranomaiseen, jonka hallussa aineisto on ja jolla yksin on tosiasiallinen mahdollisuus arvioida sen luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta.
41. Kun päätöksestä tai asiassa esitetystä selvityksestä ei ilmene, että tietopohjan sisällöllinen oikeellisuus ja alueiden välinen vertailukelpoisuus olisi ennen päätöksentekoa varmistettu, eikä ministeriö ole tällaista selvitystä esittänyt, menettely on ollut HL 31 §:n vastaista. Vastuun siirtämättömyyttä korostaa myös se, että selvityshenkilöiden raportin (VM 2026:9) mukaan kirjaamis- ja tilastointikäytäntöjen vaihtelu on merkittävältä osin johtunut tietojärjestelmätoimittajien teknisistä ratkaisuista ja sitovan normiohjauksen puuttumisesta eli seikoista, jotka eivät ole olleet yksittäisen hyvinvointialueen vaikutusmahdollisuuksien piirissä.
42. Valtiovarainministeriön päätöksen mukaan rahoituslaskelma on lainmukainen, jos se vastaa rahoituslain 14 § 3 momentissa tarkoitettujen vuosien ja tietolähteiden mukaisia rekisteritietoja, eikä määräaikojen jälkeen tehtyjä korjauksia oteta huomioon. Rahoituslain 14 § 3 momentti määrittää kuitenkin ne vuodet ja tietolähteet, joiden tietoja laskennassa käytetään. Se ei säädä rekisteritietojen poiminta-ajankohdasta eli niin sanotusta jäädytyspäivämäärästä, jonka perusteella ratkeaa, mitkä korjaukset ja täydennykset otetaan laskennassa huomioon. Asiakirjoista ei ilmene, että tästä poiminta-ajankohdasta olisi säädetty laissa tai että siitä olisi tehty THL-lain 5 c §:ä tarkoitettu päätös.
43. THL on toisen hyvinvointialueen tietopyyntöön antamassaan vastauksessa vahvistanut, ettei jäädytyspäivämäärästä ole tehty erillistä päätöstä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 5 c § mukaan THL voi velvoittaa rekisterinpitäjän luovuttamaan tiedot päätöksellään. Asiakirjoista ei ilmene, että vuosien 2022 ja 2023 aineistojen poiminta-ajankohdasta, johon vuoden 2026 rahoitus perustuu, olisi tehty tällainen päätös tai että poiminta-ajankohdalle olisi muutoin osoitettavissa nimenomainen oikeudellinen perusta.
44. THL-lain 5 c §:ä tarkoitetun päätöksenteon merkitys on siinä, että tiedonkeruun tietosisällöt, määräajat ja menettelytavat määritellään oikeudellisesti sitovalla tavalla. Selvityshenkilöiden raportin (VM 2026:9) mukaan kirjaamis- ja tilastointikäytäntöjen vaihtelu sekä ohjauksen perustuminen pitkälti informaatio-ohjaukseen ovat johtaneet väärinymmärryksiin ja alueiden välisiin eroihin.
45. Valittaja ei väitä, että hallintopäätöksen puuttuminen yksin tekisi rahoituspäätöksestä lainvastaisen. Se on kuitenkin osoitus tietopohjan hallinnollisen ohjauksen puutteista, jotka valtiovarainministeriön olisi tullut selvittämismahdollisuutensa puitteissa ottaa huomioon arvioidessaan tietopohjan luotettavuutta ja alueiden välistä vertailukelpoisuutta.

46. Jäädytyspäivämäärää ja THL-lain 5 c §:n mukaista päätösmenettelyä koskevat kysymykset muodostavat yhden ja saman oikeudellisen kokonaisuuden. Ratkaistavana on, mikä oikeudellinen peruste on oikeuttanut hyväksymään tietyn aineiston rahoituspäätöksen perustaksi ja jättämään myöhemmät korjaukset huomioonmatta. Asiakirjoista ei ilmene tällaista perustetta. Niistä ilmenee ainoastaan dokumentoimaton hallintokäytäntö.
47. Edellä todetulla on kaksi seurausta. Ensinnäkin valtiovarainministeriön esittämä käsitys täysin sidotusta menettelystä edellyttäisi, että rekisteritietojen poiminta-ajankohdalle olisi osoitettavissa selkeä oikeudellinen perusta eli joko laissa tai lain edellyttämässä päätöksessä. Asiakirjoista ei ilmene tällaista perustaa.
48. Toiseksi, koska poiminta-ajankohta on ollut viranomaisten omassa määräysvallassa, viranomaisilla on tosiasiaassa ollut mahdollisuus ottaa tunnistetut virheet ja täydennykset huomioon. Tämän osoittaa selkeästi Varsinais-Suomen hyvinvointialueen jälkikäteisen tietotoimituksen hyväksyminen osaksi laskentaa.
49. Mahdollisuus ottaa virheet huomioon yhdistettynä dokumentoituun tietoisuuteen niiden olemassaolosta osoittaa, ettei vaikutusten selvittämättä jättäminen ollut lain pakottama seuraus. Kyse oli viranomaisen omasta ratkaisusta olla arvioimatta tunnistettujen virheiden merkitystä ennen päätöksentekoa. Menettely on hallintolain 31 §:n vastainen.
50. Selvyyden vuoksi todetaan vielä, ettei tässä asiassa ole kysymys siitä, mikä olisi Kanta-Hämeen hyvinvointialueen aineellisesti oikea rahoitusmäärä tai oikea palvelutarvekerroin. Hallinto-oikeuden ei näin ollen tarvitse ratkaista rahoituksen aineellista oikeellisuutta, vaan arvioitavana on yksinomaan se, onko valtiovarainministeriö täyttänyt HL 31 §:n mukaisen selvittämisvelvollisuutensa ennen päätöksen tekemistä. Kysymys on siten päätöksentekomenettelyn lainmukaisuudesta, ei rahoituksen lopullisesta määrästä.

III.2 Perusteluvelvollisuuden laiminlyönti (HL 45 §)

51. Oikaisuvaatimuksessa esitettiin useita päätöksen lainmukaisuutta koskevia väitteitä, jotka liittyivät erityisesti tietopohjan luotettavuuteen, alueiden väliseen vertailukelpoisuuteen ja viranomaisen selvittämisvelvollisuuteen. Tässä luvussa arvioidaan, onko valtiovarainministeriö hallintolain 45 §:n edellyttämällä tavalla vastannut näihin väitteisiin päätöksensä perusteluissa. Arviointi on erillinen edellä käsitellystä hallintolain 31 §:n mukaisesta selvittämisvelvollisuuden arvioinnista.
52. Valtiovarainministeriö toteaa päätöksessä saamansa selvityksen perusteella, että THL on noudattanut voimassa olevaa lainsäädäntöä ja että tarvekertoimet on laskettu rahoituslain mukaisesti. Samassa päätöksessä kuitenkin myönnetään, ettei THL pysty varmistamaan yksittäisten hoitotapahtumatietojen sisällöllistä oikeellisuutta.
53. Laskennan tekninen virheettömyys ei ole sama asia kuin lähtötietojen oikeellisuus. Päätöksen johtopäätös tietopohjan asianmukaisuudesta ei siten perustu mihinkään päätöksestä ilmenevään selvitykseen, vaan se on pelkkä toteamus. Hallintolain 45 §:n mukaan päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun.
54. Oikaisuvaatimuksessa ei vaadittu ainoastaan tiettyjen tietojen korjaamista tai rahoituksen uudelleenlaskentaa. Keskeinen väite oli, että valtiovarainministeriö oli

ennen päätöksentekoa tietoinen tietopohjaan liittyvistä olennaisista epävarmuuksista, mutta päätöksestä ei ilmennyt, että niiden vaikutusta rahoituspäätöksen lainmukaisuuteen olisi arvioitu.

55. Oikaisuvaatimuksessa vaadittiin lisäksi nimenomaisesti yksilöimään ne selvitykset ja menetelmät, joilla tietojen oikeellisuus, kattavuus ja alueiden välinen vertailukelpoisuus oli ennen päätöksentekoa varmistettu, sekä laskelmat, joihin valittajan rahoitus perustuu. Päätöksessä ei vastata näihin vaatimuksiin, vaan siinä kuvataan ainoastaan järjestelmän yleinen rakenne.
56. Kun päätös ei ota kantaa oikaisuvaatimuksen keskeiseen oikeudelliseen argumenttiin, valittajalle ei muodostu tosiasiallista mahdollisuutta arvioida, mihin toiseikkoihin ja oikeudelliseen harkintaan päätöksen lopputulos perustuu. Perusteluvollisuus on tältä osin laiminlyöty asian merkitys huomioon ottaen olennaisella, päätöksen sisältöön vaikuttaneella tavalla.
57. Perustelupuute muodostaa tässä asiassa itsenäisen kumoamisperusteen riippumatta siitä, miten hallinto-oikeus arvioi hallintolain 31 §:n mukaista selvittämisvelvollisuutta. Kyse ei kuitenkaan ole sellaisesta muodollisesta puutteesta, joka voitaisiin korjata pelkästään täydentämällä päätöksen perusteluja jälkikäteen.
58. Valittajan väite ei kohdistu pelkästään päätöksen perusteluihin. Valittaja ei väitä ainoastaan, että tietopohjan vertailukelpoisuutta ja vaikutuksia koskeva arviointi on jätetty päätöksessä selostamatta, vaan että asiakirjoista ei ilmene tällaisen arvioinnin tekemistä lainkaan eikä ministeriö ole esittänyt selvitystä sen suorittamisesta. Kysymys on siten perusteluvollisuuden lisäksi myös päätöksen valmistelusta ja hallintolain 31 §:ssä tarkoitetun selvittämisvelvollisuuden täyttämisestä.

III.3 Yhdenvertaisuusperiaatteen rikkominen

59. Asiakirjoista ilmenee, että korjausten ja tietojen täydennysten käsittely ei ole ollut yhdenmukaista. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen syksyllä 2023 tekemä jälkikäteinen tietotoimitus hyväksyttiin laskentaan noin 78 miljoonan euron vaikutuksin. Sen sijaan Pohjois-Pohjanmaan tiedoissa ollut viranomaisten yhteisesti vahvistama tekninen virhe jäi laskentaan korjaamatta, eikä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen 14.10.2024 tekemää vuoden 2022 tietojen jälkitoimitusta asiakirjojen mukaan otettu huomioon. Tämän perusteella tietojen vaikutus rahoitukseen on voinut määräytyä sen mukaan, milloin ja missä muodossa korjaukset ovat saapuneet käsiteltäviksi, eikä sen mukaan, mikä on ollut alueiden tosiasiallinen palvelutarve tai tietojen aineellinen oikeellisuus.
60. Selvyyden vuoksi todetaan, ettei valittaja väitä tietojen täydentämistä sinänsä virheelliseksi. Tietojen täydentäminen on päinvastoin tietopohjan oikeellisuuden edellytys. Ongelma on, että täydentämis- ja korjaamiskäytäntö on ollut epäyhtenäinen ja läpinäkymätön, jolloin rahoituksen jakautuminen mittaa tietojärjestelmien ja korjausajojen ajoitusta eikä palvelutarvetta. Tämä on hallintolain 6 §:ssä edellytetyn tasapuolisen kohtelun ja perustuslain 6 §:n vastaista.
61. Valtiovarainministeriö on aiemmassa ratkaisukäytännössään korjannut laskennallisen rahoituspäätöksen lähtöaineistossa havaitun virheen. Ministeriö korjasi 16.3.2022 antamallaan päätöksellä (VN/32353/2021) kahden kunnan kotikuntakorvauksia yhteensä 150.014 eurolla, koska esiopetuksen oppilaat oli oppilasaineistossa virheellisesti kohdennettu väärälle kunnalle. Nyt käsillä olevassa asiassa Pohjois-Pohjanmaan tiedoissa ollut viranomaisten yhteisesti tunnistama

virhe on vaikutuksiltaan tähän verrattuna olennaisesti merkittävämpi. Ministeriö ei kuitenkaan ole arvioinut virheen vaikutusta vuoden 2026 rahoituspäätökseen eikä perustellut, miksi nyt havaittu aineistovirhe olisi oikeudellisesti arvioitava toisin kuin vuonna 2022 korjattu aineistovirhe.

62. Hallintolain 6 §:ssä edellytetty hallinnon johdonmukaisuus puoltaa sitä, että olennaisesti samankaltaisia virhetilanteita kohdellaan yhdenmukaisesti. Ministeriön aiempi ratkaisukäytäntö heikentää väitettä siitä, ettei sillä olisi ollut mahdollisuutta tai velvollisuutta arvioida tietopohjassa havaittujen virheiden merkitystä päätöksenteon kannalta.
63. Koska rahoitus jaetaan kiinteästä kokonaismäärästä alueiden keskinäisen vertailun perusteella, hyvinvointialueet ovat toisiinsa nähden välittömässä vertailuase-massa. Kun yksi alue saa virheellisten tai jälkikäteen täydennettyjen tietojen pe-rusteella enemmän rahoitusta, vastaava määrä vähenee muilta alueilta. Virhe ei siten ole valittajan kannalta välillinen tai ulkopuolinen, vaan sen oikeusasemaan suoraan vaikuttava.
64. Hyvinvointialueiden rahoitus määräytyy suhteellisessa mallissa, jossa yhden alu-een tiedot vaikuttavat myös muiden alueiden rahoitukseen. Tämän vuoksi yksit-täisen alueen tiedoissa olevien virheiden merkitys ei rajoitu kyseiseen alueeseen. Jos virheiden vaikutusta rahoituslaskelman lopputulokseen ei arvioida, menettely on ongelmallinen perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusvaatimuksen sekä hallinto-lain 6 §:n tasapuolisuus- ja objektiivisuusperiaatteiden kannalta. Valtiovarainmi-nisteriö on itse todennut, että yhden alueen tietojen muuttuminen vaikuttaa myös muiden alueiden rahoitukseen (HE 56/2026 vp, s. 13).

III.4 Rahoituslain 14 §:n perusoikeusmyönteinen tulkinta ja perustuslain 106 §

65. Asiassa ei ole kysymys suhteellisen rahoitusmallin lainmukaisuudesta eikä lain-sääntäjän valitseman rahoitusjärjestelmän arvioinnista. Tässä tarkastellaan yksin-omaan sitä, edellyttääkö voimassa oleva rahoituslaki oikein tulkittuna, että rahoituspäätöksen perusteena käytettävän tietopohjan oikeellisuudesta ja alueiden vä-lisestä vertailukelpoisuudesta varmistutaan ennen päätöksentekoa.
66. Asiassa ei myöskään ole kysymys siitä, että valtiovarainministeriöllä olisi ollut toi-mivalta poiketa rahoituslaissa säädetyistä perusteista. Ministeriön olisi kuitenkin tullut varmistua siitä, että lain soveltamisen perusteena käytetyt tiedot täyttävät rahoituslain edellyttämät vähimmäisvaatimukset luotettavuuden ja vertailukelpoi-suuden osalta.
67. Rahoituslain 14 §:n 3 momentin mukaan palvelutarvekertoimia määriteltäessä käytetään säännöksessä tarkoitettujen viranomaisen tietoja tarvetekijöistä. Sään-nöksen sanamuodosta ei seuraa, että rahoitus olisi perustettava tietoihin, joiden virheellisyys tai puutteellisuus on viranomaisen tiedossa. Viranomaisen itse vir-heelliseksi toteamaa tietoa ei voida ilman asianmukaista arviointia pitää luotetta-vana perustana rahoituslain 14 §:ssä tarkoitettulle palvelutarpeen arvioinnille. Tul-kinta saa tukea myös rahoituslain tarkoituksesta, jonka mukaan rahoituksen tulee vastata alueiden palvelutarvetta mahdollisimman oikeasuhtaisesti.
68. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteu-tuminen. Vakiintuneen perusoikeusmyönteisen laintulkinnan periaatteen mukaan viranomaisen ja tuomioistuimen on perusteltavissa olevista tulkintavaihtoehdoista valittava se, joka parhaiten edistää perusoikeuksien toteutumista. Rahoituslain 14 §:ää on siten tulkittava niin, että se edellyttää sisällöllisesti oikeiden ja alueiden

välillä vertailukelpoisten tietojen käyttämistä, ja että päätöksentekijän on hallintolain 31 §:n mukaisesti varmistettava tästä ennen päätöksentekoa. Tämä tulkinta oli valtiovarainministeriön käytettävissä voimassa olevan lain puitteissa.

69. Selvyyden vuoksi todetaan, että valituksen ensisijainen ja kantava peruste on hallintolain 31 §:n mukaisen selvittämisvelvollisuuden laiminlyönti. Perustuslain 106 §:ää koskeva jäljempänä esitettävä huomautus on tähän nähden ainoastaan toissijainen varaperuste, johon vedotaan vain siinä tapauksessa, että hallinto-oikeus hyväksyisi valtiovarainministeriön tulkinnan täysin sidotusta menettelystä. Valtiovarainministeriön päätöksessä esitetty tarkastelu perustuslain 106 §:stä ei siten kohdistu valittajan ensisijaiseen väitteeseen. Valittaja ei ole vaatinut rahoituslain säännöksen sivuuttamista, vaan sitä, että lakia sovelletaan asianmukaisesti selvitettyihin tosiseikkoihin hallintolain 31 §:n edellyttämällä tavalla.
70. Ainoastaan siinä tapauksessa, että hallinto-oikeus katsoisi valtiovarainministeriön tavoin rahoituslain velvoittavan perustamaan rahoituksen rekisteritietoihin myös silloin, kun niiden luotettavuuteen tai alueiden väliseen vertailukelpoisuuteen liittyy viranomaisten tunnistamia olennaisia epävarmuuksia, valittaja toteaa toissijaisesti, että tällainen tulkinta johtaisi käsillä olevassa yksittäistapauksessa ilmeiseen ristiriitaan perustuslain 6 §:n ja 19 §:n kanssa. Tällöin perustuslain 106 §:n mukainen etusijaperiaate tulisi arvioitavaksi. Valtiovarainministeriö on itse päätöksessään katsonut tällaisen arvioinnin kuuluvan tuomioistuimelle.

III.5 Ministeriön päätöksen ja lausuntojen vastaperustelut

71. Selvyyden vuoksi valittaja toteaa, missä tarkoituksessa se vetoaa hallituksen esitykseen HE 56/2026 vp ja sitä edeltäneeseen esitysluonnokseen. Valittaja ei vetoa näihin asiakirjoihin osoittaakseen, mitä ministeriö tiesi 18.12.2025, vaan päätöshetken tietoisuus perustuu edellä jaksossa II selostettuihin, ennen päätöstä syntyneisiin viranomaisasiakirjoihin.
72. Hallituksen esitys osoittaa sen sijaan, että ministeriö on myöhemmin itse pitänyt samoja tietopohjaan liittyviä ongelmia todellisina, vaikutuksiltaan merkittävinä ja arvioitavissa olevina sekä ehdottanut niiden korjaamista lainsäädäntömuutoksella. Tämä on ristiriidassa sen väitteen kanssa, ettei ongelmilla olisi ollut päätöksenteon kannalta arvioitavaa merkitystä, ettei niiden vaikutusten arviointi olisi ollut mahdollista tai ettei tunnistettujen virheiden huomioon ottaminen olisi ollut oikeudellisesti mahdollista. Hallituksen esitys toimii siten valittajan muuta näyttöä tukevana aineistona eikä näyttönä päätöshetken tietoisuudesta.
73. Valtiovarainministeriö on katsonut, että perusoikeuksien toteutuminen turvataan viime kädessä rahoituslain 11 §:ssä tarkoitetulla lisärahoituksella. Tätä perustelua ei voida pitää hyväksyttävänä. Lisärahoitus on järjestelmän viimesijainen turvamekanismi poikkeuksellisia tilanteita varten, eikä se korvaa velvollisuutta tehdä alun perin lainmukainen perusrahoituspäätös. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt (PeVL 15/2018 vp), että rahoituksen tulee riittävästi vastata palvelutarvetta. Tämä vaatimus kohdistuu ensisijaisesti laskennalliseen perusrahoitukseen.
74. Lisäksi lisärahoituksen myöntäminen edellyttää, että hyvinvointialueen rahoituksen taso vaarantaa perusoikeuksien toteutumisen. Oikeussuojakeino, joka tulee käytettäväksi vasta tällaisessa tilanteessa, ei poista velvollisuutta perustaa rahoituspäätös lainmukaiseen ja asianmukaisesti selvitettyyn tietopohjaan. Lisärahoituksen myöntäminen voi myös johtaa hyvinvointialueesta annetun lain mukaiseen

arviointimenettelyyn. Ministeriön esittämä ratkaisu merkitsisi siten sitä, että virheellisestä tietopohjasta kärsivä hyvinvointialue joutuisi itsehallintonsa kannalta epäedullisempaan asemaan kuin ne alueet, joiden hyväksi samat virheet ovat vaikuttaneet. Myös Itä-Suomen hallinto-oikeus on 15.10.2025 antamassaan ratkaisussa (dnro 2306/2025, LIITE 12) korostanut valtion viimekätistä vastuuta huolehtia siitä, että hyvinvointialueiden rahoitus on riittävä lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

75. Valtiovarainministeriö viittaa päätöksessä esimerkkinä valtioneuvoston asetuksiin 885/2023 ja 886/2023, joilla kuntien virheelliset tilinpäätöstiedot korjattiin vuoden 2024 rahoituksen siirtolaskelmaan, ja katsoo, että tietopohjasta poikkeaminen edellyttäisi nimenomaista sääntelyä. Esimerkki kääntyy ministeriötä vastaan kahdella tavalla. Ensinnäkin se osoittaa valtioneuvoston itse omaksuman periaatteen, jonka mukaan rahoitusta ei tule perustaa tiedossa oleviin virheellisiin lähtötietoihin, vaan virheet korjataan. Toiseksi se osoittaa, että korjaava sääntely on tarvittaessa toteutettavissa nopeasti.
76. Oikeuskansleri edellytti 23.4.2025 antamassaan ratkaisussa, että lainvalmistelutoimiin ryhdytään viipymättä. Tästä huolimatta vuoden 2026 rahoituspäätös tehtiin 18.12.2025 tietopohjan tunnistettuja ongelmia korjaamatta, ja korjaavan sääntelyn (HE 56/2026 vp) ehdotetaan tulevan voimaan vasta vuoden 2027 rahoituksesta lukien. Valtio ei voi vedota oman lainvalmistelunsa viivästymiseen perusteena sille, että perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellinen rahoitus jaetaan tietopohjan perusteella, jonka puutteet on viranomastoiminnassa tunnistettu. Riski lainvalmistelun viivästymisestä ei kuulu hyvinvointialueiden eikä niiden asukkaiden kannettavaksi. Vireillä oleva hallituksen esitys ei myöskään tee valitusta tarpeettomaksi. Päinvastoin se tukee valittajan väitteitä, koska ministeriö on itse katsonut tietopohjaan liittyvät ongelmat niin merkittäviksi, että niiden korjaaminen edellyttää lainsäädäntömuutosta.
77. THL:n esittämä väite, jonka mukaan sairastavuus tunnistetaan useista tietolähteistä eikä yksittäisten Hilmo-toimitusten puutteilla siten olisi merkitystä, on ristiriidassa asiakirjoista ilmenevien tosiseikkojen kanssa. Varsinais-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan jälkikäteiset tietotoimitukset toivat tarvevakioinnin laskentaan merkittäviä määriä potilaita, joita ei ollut tunnistettu mistään muusta tietolähteestä, ja muuttivat rahoitusta kymmenillä miljoonilla euroilla. Toimitusten merkittävä vaikutus rahoituslaskelmaan viittaa siihen, ettei muiden tietolähteiden vaikutus ole ollut riittävä poistamaan Hilmo-toimitusten puutteiden merkitystä.
78. THL:n ja valtiovarainministeriön esittämät arviot eivät näyttäyty kaikilta osin johdonmukaisina. THL on lausunnossaan katsonut, että pitkäaikaisdiagnoosien kirjaamiseen liittyvät erot eivät välttämättä heijastu olennaisella tavalla tarvekerroinlaskentaan, koska sama sairastavuutta kuvaava tieto voi tunnistua useista tietolähteistä. Valtiovarainministeriö on puolestaan arvioinut hallituksen esityksessä (HE 56/2026 vp), että yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamisella on huomattava vaikutus aluekohtaiseen palvelutarpeen arviointiin.
79. Ministeriön arvion mukaan vaikutus Kanta-Hämeen hyvinvointialueen rahoitukseen on noin 5,7 miljoonaa euroa eli noin 34 euroa asukasta kohden. Lausunnoista ja päätöksen perusteluista ei ilmene, miten nämä arviot suhteutuvat toisiinsa. Jos yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen merkitys tarvekerroinlaskennassa on vähäinen, jää epäselväksi, miksi ministeriö on pitänyt niiden rahoitusvaikutusta huomattavana. Jos taas vaikutus on ministeriön arvion mukaisesti

merkittävä, korostuu tarve arvioida tietopohjan vertailukelpoisuutta ja siihen liittyviä epävarmuuksia ennen rahoituspäätöksen tekemistä.

- 80.** Väite siitä, että rekisteritieto on väistämättä osin epätäydellistä, ei vastaa käsillä olevan asian olosuhteita. Kyse ei ole tavanomaisesta tilastollisesta epätarkkuudesta, vaan tunnistetuista, osin euromääräisesti yksilöidyistä ja luonteeltaan systemaattisista virheistä sekä vertailukelpoisuuteen liittyvistä puutteista. Näiden vaikutukset eivät asiakirjojen perusteella kohdistu satunnaisesti eri alueisiin, vaan ne vaikuttavat ennakoitavasti tiettyjen hyvinvointialueiden rahoitusasemaan. Suhteellisessa rahoitusmallissa tällaiset virheet eivät jää yksittäisen alueen ongelmaksi, vaan heijastuvat koko rahoituksen alueelliseen jakautumiseen.
- 81.** Mahdollinen vetoaminen luottamuksensuojaan eli siihen, että virheiden korjaaminen heikentäisi muiden hyvinvointialueiden oikeutettuja odotuksia, ei anna aiheutta arvioida asiaa toisin. Luottamuksensuoja ei voi kohdistua etuun, joka perustuu rahoitusjärjestelmässä tunnistettuun virheeseen tai tietopohjan puutteeseen, joka on syntynyt muiden alueiden kustannuksella. Valtiovarainministeriö on itse hallituksen esityksessä arvioinut tietopohjaan liittyvät ongelmat niin merkittäviksi, että niiden korjaamiseksi ehdotetaan erityistä menettelyä myös vuoden 2026 rahoituksen oikaisemiseksi. Tämä osoittaa, ettei ministeriö ole itsekään pitänyt tunnistettujen tietopohjavirheiden korjaamista oikeudellisesti mahdottomana muiden alueiden aseman tai mahdollisten oikeutettujen odotusten vuoksi, vaan pikemminkin sellaisena kysymyksenä, jonka vaikutukset on arvioitava ja tarvittaessa korjattava (HE 56/2026 vp, s. 23–25.)
- 82.** Väite, jonka mukaan tarvekertoimien laskenta on tosiasiallista hallintotoimintaa, josta ei tehdä erillisiä hallintopäätöksiä, ei anna aiheutta arvioida asiaa toisin. Valtiovarainministeriö ei vaadi tarvekerroinlaskennan arvioimista itsenäisenä muutoksenhaun kohteena, vaan siltä osin kuin laskenta muodostaa valituksenalaisen rahoituspäätöksen tosiseikkaperustan. Vaikka laskentaa pidettäisiin tosiasiallisena hallintotoimintana, sen on perustuttava lakiin (PL 2 § 3 mom.), ja sen lainmukaisuus on voitava arvioida sen päätöksen yhteydessä, jonka perusteena laskentaa on käytetty. Kysymys ei siten ole laskennan erillisestä muutoksenhausta vaan siitä, onko valtiovarainministeriö voinut perustaa rahoituspäätöksensä aineistoon, jonka luotettavuuteen ja vertailukelpoisuuteen liittyvät olennaiset epävarmuudet olivat sen tiedossa.

IV Yhteenveto

- 83.** Vuoden 2026 rahoituspäätös on tehty perustuen tietopohjaan, jossa on viranomaisten itsensä toteamia, dokumentoituja ja osin euromääräisesti yksilöityjä virheitä. Päätöksestä eikä asiassa esitetyistä lausunnoista ilmene, että tietopohjan oikeellisuutta ja alueiden välistä vertailukelpoisuutta olisi ennen päätöksentekoa arvioitu tai selvitetty asianmukaisesti, vaikka ministeriön tietoisuus ongelmista on asiakirjoin todennettavissa jo pitkälti ajalta ennen päätöksentekoa.
- 84.** Hallintolain 31 §:n mukainen selvittämisvelvollisuus ja 45 §:n mukainen perusteluvelvollisuus on laiminlyöty olennaisella tavalla. Ministeriö on perustellut ratkaisuaan sillä, että rahoitus määräytyy rekisteritietojen perusteella tietynä ajankohdana. Asiassa ei kuitenkaan ole osoitettu, että tämä peruste poistaisi velvollisuuden arvioida päätöksenteon kannalta merkityksellisten tietojen luotettavuutta tai vertailukelpoisuutta. Menettely on omiaan johtamaan hyvinvointialueiden eriarvoiseen kohteluun ja vaarantamaan rahoitusperiaatteen toteutumisen.

- 85.** Valittaja ei väitä asiassa ainoastaan päätöksen perustelujen olevan puutteellisia. Keskeinen väite on, että valtiovarainministeriö on tehnyt rahoituspäätöksen tilanteessa, jossa päätöksen perusteena olevan tietopohjan luotettavuuteen ja alueiden väliseen vertailukelpoisuuteen liittyi ministeriön tiedossa olleita olennaisia epävarmuuksia, mutta niiden vaikutusta päätöksen lainmukaisuuteen ei ollut selvitetty eikä arvioitu ennen päätöksentekoa.
- 86.** Asian palauttaminen on tämän vuoksi välttämätöntä. Hallinto-oikeus ei voi itse korvata puuttuvaa selvitystä eikä suorittaa tietopohjan luotettavuuden ja alueiden välisen vertailukelpoisuuden arviointia ensimmäisenä asteena, vaan tämä arviointi kuuluu päätöksen tehneelle viranomaiselle, jolla yksin on hallussaan laskennan perusteena oleva aineisto.
- 87.** Vastaavissa selvityspuutetilanteissa korkein hallinto-oikeus on päättänyt päätöksen kumoamiseen ja asian palauttamiseen uudelleen käsiteltäväksi (ks. KHO:2019:152; KHO:2025:63). Asian palauttamisen tulee siten merkitä myös päätöksen tosiseikkaperustan uudelleenselvittämistä eikä pelkästään päätöksen perustelujen täydentämistä.
- 88.** Edellä esitetyillä perusteilla päätös on kumottava ja asia palautettava valtiovarainministeriölle uudelleen käsiteltäväksi. Uudelleenkäsittelyssä ministeriön tulee arvioida tietopohjan oikeellisuuteen ja alueiden väliseen vertailukelpoisuuteen liittyvien havaittujen puutteiden merkitys rahoituspäätöksen lainmukaisuudelle.

Aika ja paikka

Hämeenlinnassa 26.6.2026

KANTA-HÄMEEN HYVINVOINTIALUE

Jussi Savola

toimialajohtaja, Konserni- ja tukipalvelut toimiala

Liitteet

1. Valtiovarainministeriön päätös 8.6.2026 (VN/37410/2025)
2. Valtiovarainministeriön päätös 18.12.2025 (VN/27410/2025)
3. Kanta-Hämeen hyvinvointialueen oikaisuvaatimus 13.3.2026 liitteineen (mm. THL:n infopaketti 11.12.2025; Kankaanpää & Kivinen, raportti 22.9.2025)
4. Kanta-Hämeen hyvinvointialueen lausuma 27.5.2026 STM:n ja THL:n lausunnoista
5. Hallituksen esitys HE 56/2026 vp (erityisesti tarvekerrointaulukko ja vaikutusarviolaskelmat) sekä esitysluonnos VM052:00/2025
6. Selvityshenkilöiden raportti (VM 2026:9)
7. Oikeuskanslerin ratkaisu 23.4.2025 (OKV/3069/10/2024)
8. Sähköpostikirjeenvaihto Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja THL:n välillä 2023–2024 (mm. 6.–8.11.2024)
9. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ja THL:n yhteinen tiedote 14.10.2025
10. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen oikaisuvaatimus 28.3.2025 (VN/34112/2024) ja vastine 17.10.2025 ja lisävastine 16.1.2026 Vaasan hallinto-oikeudelle liitteineen (mm. THL:n vastaus tietopyyntöön 30.12.2025 jäädytyspäivämäärästä)
11. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen viranhaltijapäätös 25.11.2024 (VARHA/28149/07.01.01.02/2024)
12. Itä-Suomen hallinto-oikeuden päätös 15.10.2025 (dnro 2306/2025)

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This document contains 16 pages before this page
Dokumentet inneholder 16 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 16 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 16 sider før denne side

Detta dokument innehåller 16 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende